

A MUNKAÜGYI KAPCSOLATOK

Dr. Berke Gyula

*Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi
Kar*

Munkajogi és Társadalombiztosítási Jogi Tanszék

Budapest, 2010. november 22.

A munkaügyi kapcsolatok....

- **fogalma** (tárgya, terjedelme stb.) bizonytalan („Industrial Relations”, „Labour Relations” ...),
- munkavállalók és munkáltatók, illetve **érdekképviseleti szervezeteik** közötti intézményesített kapcsolatok...,
- 1992. évi XXII. tv. **(Mt.) Második Rész** („A munkaügyi kapcsolatok”; benne: *általános szabályok, országos érdekegyeztetés és az ágazati szociális párbeszéd, a szakszervezetek, a kollektív szerződés, a munkavállalók részvételi joga, esélyegyenlőségi terv*),
- **„kollektív munkajog”(funkciója: „egyensúly”)**,
- szabályanyaga napjainkra rendkívül **kiterjedt** (jóval túl az Mt-n),
- jogalkalmazási gyakorlata viszonylag csekély,
- „politikus” jogterület (ld. alább az egyes jogalkotási lépéseket),
- körében célunk: áttekintés (önálló intézményei) és jogalkalmazási kérdések.

A hazai intézményrendszer és tételes jogi szabályozás áttekintése

I. A munkaügyi kapcsolatok általános szabályai az Mt-ben

- Mt. 14 – 15/B. §§;
- az egyesülési (ún. koalíciós szabadság) rögzítése;
- a munkavédelmi érdekegyeztetés külön törvényben (ld. 1993. évi XCIII. tv.);
- alapfogalmak (tájékoztatás, konzultáció és annak módja) – **alapja: 2002/14/EK irányelv.**

II. Az országos érdekegyeztetés

- **2009. évi LXXIII. törvény (OÉTtv.)**
(előzménye: Alkotmánybírósági határozatok az alkotmányos jogalkotási hatáskör korlátozásáról);
- **OÉT** – háromoldalú érdekegyeztető fórum (konzultáció, véleményezés),
- **ORMB** – a részvételi feltételek.

III. A munkáltatói és munkavállalói érdekképviseltek (szakszervezetek) jogállása (szervezete, működése, hatáskörei....)

- **1989. évi II. törvény (Etv.)** (a szakszervezetek tekintetében különös szabály: Etv. 25. § /2/ bekezdés – a szervezeti rend kialakítása szabad);
- **Mt. II. Rész II. fejezet:** „A szakszervezetek”;
- **a szakszervezetek jogai (a munkáltatók kötelességei):**
 - „a szakszervezetek a munkahelyeken” (a képvisellel rendelkező szakszervezet),
 - a kollektív szerződéskötés joga,
 - „a képvisellel rendelkező szakszervezet”,
 - Mt. 25. § (5) bekezdés: alapprobléma,
 - egyebeket ld. alább.
- **1991. évi XXVIII. tv. A szakszervezeti vagyron védelméről....**

IV. A kollektív szerződés jogi szabályozása

- **Mt. II. Rész, III. fejezet** (A kollektív szerződés, 30 – 41/A. §§; 2/2004. (I. 15.) FMM rendelet);
- a kollektív szerződéskötési képesség,
- a KSZ megkötése, tartalma, megszűnése stb.,
- ld. még alább

V. Az ágazati párbeszéd

- **2009. évi LXXIV. tv. (Ápbtv.);**
- céljai: „az ágazati kollektív szerződések elterjesztése”, „a munkafeltételek javítása” stb.;
- ÁPB-k (alágazati PB-k) létrehozása;
- Id. még alább.

VI. A munkavállalói részvétel I. (participáció)

- **Mt. II. Rész IV. fejezet** (A munkavállalók részvételi joga);
- intézményei: üzemi megbízott, üzemi tanács, központi üzemi tanács;
- az ún. kényszerképviselőt;
- **alapkérdések:**
 - a szakszervezetekhez való viszonya (a munkáltatói szinten működik a szakszervezet is),
 - a magyar részvételi rendszerben: „összeláncolva” a szakszervezetekkel,
 - jogállása, illetve törvényes hatásköre (a magyar jogban igen szűk), ld. még alább.

VII. Munkavállalói részvétel II. (participáció)

- **2006. évi IV. tv. (Gt.) 38-39. §§;**
- **egyharmados** munkavállalói képviselő bizottságban, ha a teljes munkaidőben foglalkoztatott munkavállalók létszáma éves átlagban a 200 főt meghaladja;
- az egységes irányítási NyRt-nél megállapodás az ÜT-vel;
- ÜT jelöli a szakszervezetek véleményének meghallgatása után;
- az FB tagjaival azonos jogok és köteleességek;
- az Üt tagjaival azonos munkajogi védelem;
- a magyar jogban „egyszerűsített” rendszerben;
- másutt differenciáltabb (pl. állami többségi tulajdonú vállalatoknál többlet-képviselő és eltérő hatáskörök – Id. 2009. évi CXXII. tv.: hiányzik)

VIII. A foglalkoztatási érdekegyeztetés

- **1991. évi IV. törvény (Flt.)**, II. fejezet:
„Foglalkoztatási érdekegyeztetés
szervezete”;

- **intézményei:**

- OÉT, Munkaerőpiaci Alap Irányító
Testülete,

- munkaügyi tanácsok (az állami
foglalkoztatási szervek
illetékességi területén).

IX. A munkavédelmi érdekegyeztetés

- 1993. évi XCIII. tv. (Mvtv.); VI. Fejezet:
munkavédelmi érdekképviselő, érdekegyeztetés;

- intézményei:

- a munkavállalókkal folytatott tanácskozás,
- munkavédelmi képviselő (központi mv. bizottság),
- munkahelyi munkavédelmi bizottság,
- paritásos munkavédelmi testület,
- Munkavédelmi Bizottság (az OÉT keretében).

X. Az EUÜT vagy a munkavállalók tájékoztatását és a velük való konzultációt szolgáló eljárás kialakításáról

- **2003. évi XXI. tv. (EUÜTtv.);**
- EUÜT vagy más eljárás kialakítása (a belföldi ellenőrző vállalkozások és irányított vezetések tekintetében alkalmazandó);
- **alapja: 94/45/EK irányelv és 2009/38/EK irányelv;**
- **multinacionális „középvállalatok”** (két tagállam, tagállamonként legalább 150 munkavállaló);
- rendszere: szabad megállapodás vagy „szubszidiárius” (törvényi, minimális) szabályok az EUÜT-re vonatkozóan;
- évi egy alkalommal tájékoztatás és konzultáció;

XI. Az EURT (SE) és az EUSZT (SCE)

- 2004. évi XLV. tv. az európai részvénytársaságról (EURTtv.);
- 2006. évi LXIX. tv. az európai szövetkezetről (EUSZTtv.);
- **háttérében: 2001/86/EK irányelv és 2003/72/EK irányelv;**
- „európai” társas vállalkozási formák (csekély számban vannak érintve hazai vállalatok);
- **„a munkavállalók bevonása a döntéshozatal rendjébe”;**
- az EUÜT mintájára (szabad megállapodás vagy mögöttes törvényi szabályok alapján).

XII. A kollektív munkaügyi viták (ideértve a sztrájkot)

- **Mt. IV. Rész I. fejezet** (A kollektív munkaügyi vita);
- intézményei: egyeztetés, közvetítés, döntőbíráskodás;
- **MKDSZ** (eljárási szabályzata: 2008. július 4.);
- az ún. munkaharc eszközei (a magyar jogban csak sztrájk);
- 1989. évi VII. törvény a sztrájkokról (Sztv.);
- Sztv. jogalkalmazási kérdéseinek jelentősége a szűk körű szabályozás miatt (pl. elégséges szolgáltatás);
- újabb (korlátozó) gyakorlata az Európai Bíróság előtt:
 - C-341/05. Laval un Partneri Ltd,
 - C-438/05. Int. Transport Workers' Federation (Viking Line).

XIII. A munkaügyi kapcsolatok sajátos szabályai egyes munkajogi jogintézmények körében

- **Pl. csoportos létszámcsökkentés** (Mt. 94/B.§; ÜT – szakszervezet – nem szervezett munkavállalók);
- **pl. jogutódlás** (kiszervezések, egyesülés, szétválás stb.) (Mt. 85/B. §; szakszervezet – ÜT – nem szervezett munkavállalók).

XIV. A munkaügyi kapcsolatok védelme a munkaügyi ellenőrzés körében

- **1996. évi LXXV. tv. (Met.);**
- Met. 3. § (1) bekezdés (ellenőrzési hatáskör, kérelemre):
 - l) pont: a szakszervezet szervezését biztosító szabályokkal összefüggő munkáltatói kötelelességek,
 - m) pont: a munkajogi védelem,
 - n) pont: a kifogás,
 - p) pont: EUÜT.

XV. A munkaügyi kapcsolatok szabálysértési jogi védelme

- **218/1999. (XII. 28.) Korm. rendelet;**
- a munkaügyi szabálysértések körében;
- **tényállások:**
 - diszkrimináció szakszervezeti tagságra tekintettel,
 - a munkahelyi érdekképviselők jogainak megsértése;
 - munkavédelmi képviselő akadályozása;
- **100 ezer forint összegű pénzbírság** (a munkáltatóval szemben, tényállásonként).

A munkaügyi kapcsolatok nemzetközi és európai jogi környezete

- Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata (1948);
- Gazdasági, Szociális, Kulturális Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya (1966);
- Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya (1966);
- ILO egyezmények (pl. 44., 87., 92., 98., 105., 135., 151., 154., stb.).

Az európai (munka)jogban....

- A hetvenes évek elejétől törekvések a munkavállalói részvétel szabályozására – sikertelenek (az eltérő vállalatirányítási megoldások miatt).
- Az Alapító Szerződés (1957) napjainkban több rendelkezést is tartalmaz a tárgykörben – EUMSZ (2009. január 1.)

Az EUMSZ rendelkezései:

- **151.** és köv. cikkek (Szociálpolitika)
- **153. cikk (1) bek. e) és f) pontok:** uniós hatáskör a munkavállalók tájékoztatása, véleményezési joga, érdekképviselése, kollektív érdekvédelem, vezetésben való részvétel tekintetében (egyhangú határozat);
- **153. cikk (3) bekezdés** – a szociális partnerek felhatalmazása az irányelvek végrehajtására a tagállam által (megállapodásokkal);
- **153. cikk (5) bekezdés** – a koalíciók, sztrájk és kizárás tekintetében a közösségi jogalkotási hatáskör kizárva;
- **154-155. cikkek** - az európai szociális partnerek megállapodásai

Egyéb európai jogi aktusok:

- pl. Európai Szociális Karta (1961, 1996) – szervezkedési jog, kollektív alkuhoz való jog, információhoz és konzultációhoz való jog stb.;
- pl. Európai Unió Alapjogi Chartája (Lisszaboni Szerződés 6. cikk).
- **irányelvek (számos kollektív munkajogi tárgyú szabállyal).**

- **A munkaügyi kapcsolatok alapkérdése – a magyar jogban is - a *kollektív szerződés*, illetve az azzal összefüggő problémák.**
- Hátterében a munkafeltételek szabályozására vonatkozó felhatalmazás – jogpolitikai probléma.
- Ld.: korábban Mt. 31. § (3)-(4) bekezdés.
- Ld.: újabban pl. a 2008/14/EK (kölcsonzési irányelv) végrehajtása (ld. Kiss György korábbi megjegyzése).
- Továbbá: a szabályozási tárgykörök a jogszabályban (pl. pótlékok mértéke az Mt-ben).
- Továbbá: a szabályozási tárgykörök a KSZ-ben (ld. a Kiss György által korábban említett problémát a csődhelyzet munkajogáról, illetve 2001/23/EK irányelv 5. cikk).

A kollektív szerződéses gyakorlat a regisztrációk alapján...

(Csak példálózó adatok; 2010. november 21.)

- Közel 200 érintett szakszervezet (valójában részben szakszervezeti szövetség)
- Közel 300(!) regisztrált munkáltatói érdekképviselő (szakmai, ágazati, területi, regionális stb.)
- Kb. 400(?) kollektív szerződés a versenyszférában
- A kollektív szerződések meghatározó szintje a munkáltatói szint – önellentmondás!
- Kb. 20%-os(?) általános „lefedettség”
- Ágazati KSZ 23 (benne 4 kiterjesztett), köztük „elavultak” (utolsó pl. módosítás: 1998, 1999, 2001, 2002)
- A vegyiparban a nyilvántartás szerint ágazati jellegű (munkáltatói érdekképviselő által kötött) KSZ nincs, 76 regisztráció munkáltatói szinten (4 cégcsoport szinten)

A kollektív szerződések kiterjesztésének gyakorlata

(2010. november 21.)

Kiterjesztett hatályú kollektív szerződések:

- **építőipar** (ágazati, 2009; részben kiterjesztett);
- **sütőipar** (szakágazati, 2009);
- **vendéglátóipar – idegenforgalom** (ágazati, 2001, 2006);
- **villamosenergiaipar** (ágazati, 2008, bér- és szociális megállapodás 2009)

A munkaviszonyra vonatkozó szabályozás alapkérdései....

A kollektív szerződés helye a jogforrási rendszerben (ld. korábban Kiss György megjegyzését a szerződéses jogforrásokról)

1. Norma jellege – jogszabályként „funkcionál” (Mt. 30. §)
- 2.2. A jogforrási helyére vonatkozó szabályok (rendszerképző szabályok):
 - Mt. 13. § - a munkaviszonyra vonatkozó szabályok (állami tulajdon),
 - az ún. „tarifadiszpozitivitás” (a kollektív szerződéses eltérés) problémája,
 - Mt. 31. § (hatályon kívül helyezett) (2) – (4) bekezdés (2002. évi XIX. törvény)
 - Mt. 76. § (4) bekezdés,
 - Mt. 82. § (2) bekezdés,
 - Mt. 41. §
 - EBH 2003/891. – a függelék kedvezőbb/kedvezőtlenebb szabálya – megkülönböztetés területi alapon (2003. évi CXXV. törvény, Mt. 5. §)

- A „relatív diszpozitivitás” (a törvénytől eltérő szabályozás) problematikájával kapcsolatosan:
 - Mt. 83/A. § (Mt. 105., 106., 150. §§),
 - Mt. 119. § (2) bekezdés (munkaidő-beosztás),
 - Mt. 145. § (EBH 2003/973., a pótlék alapja)
 - Mt. 150. § (2) bekezdés (de: Mt. 151. § /4/ bekezdés)
 - EBH 2008/1814. – kollektív szerződés az elégséges szolgáltatásról.

Következtetés a mai joggyakorlatban:

Ahol az Mt. III. Része „kollektív szerződés eltérő rendelkezése” vagy „munkaviszonyra vonatkozó szabály eltérő rendelkezése” vagy „eltérő megállapodás” szöveget említ, az a szabályt „tisztán diszpozitívnak” (minden irányba eltérést engedőnek) kell tekinteni (csak azt).

A Legfelsőbb Bíróság gyakorlata szerint.

De: a diszpozitivitás milyen mértékig érvényesül – azaz: mire terjed ki a kollektív szerződéses felhatalmazás? (pl. BH 2002/115 – az igényérvényesítés határideje)

Javaslat (korábban a jogalkotásban is az Ápbtv. kapcsán – szakszervezeti elutasítás miatt elmaradt):

- **általános** szabály legyen a „tarifadiszpozitivitás”, azaz a jogszabály engedjen eltérést a KSZ számára,
- **kivételes** szabály legyen a munkavállaló javára való eltérés,
- **kivételes** szabály legyen az eltérés tilalma.

A kollektív szerződésalkötési képesség (jogosultság) szabályozása

- Mt. 31 – 33. §§;
- **Részletes szabályozás** a munkáltatói szinten megkötött KSZ-ek esetére (a rendszerváltáskori helyzetet tükrözi, amely napjainkig fennmaradt)
- Továbbá: önálló szakszervezetek a munkáltatói szinten (az Mt-ből nem következik, a képviselet elég volna, jogi személyiség nem kellene)
- **Hiányzó szabályozás a munkáltatóinál magasabb szintű KSZ-ek esetére – de: 2009. évi LXXIV. törvény az ágazati párbeszég bizottságokról és a középszintű szociális párbeszéd egyes kérdéseiről**
- Gyakorlatilag: eddig is korlátlan lehetőségek mind a szakszervezetek, mind a munkáltatói érdekképviseletek számára (gyakorlatilag nem jöttek létre ágazati/alágazati KSZ-ek)

Az ÁPB-k szerepe....

- Ez idő szerint 21 ÁPB, 4 alágazati PB.
- A szabályozás célja: a párbeszéd kereteinek kialakítása és az ágazati/alágazati KSZ-ek létrejöttének elősegítése.
- A törekvés sikere kétséges (ld. az eddigi KSZ-gyakorlatot, valamint az Mt. szabályozási szemléletét).

Az ÁPBtv. lényeges szabályai....

- Ágazati, alágazati, szakágazati, (TEÁOR) rehabilitációs párbeszéd bizottságok.
- Kétoldalú testületek.
- Az ÁPB feladata: tájékoztatás, konzultáció, kollektív szerződéskötés, kiterjesztés.
- A tagsági viszony részletes szabályai (ÁRMB).
- A működés során: tanácskozási és döntési jogok (súlyától függően) és reprezentativitás.
- **Melléletek:** a munkavállalói és munkáltatói képviseletek döntési joga, reprezentativitása szempontjai (100 pontos rendszerben legalább 10 pont az arányos felosztás szabályai szerint) – kérdés: a később csatlakozók?

Az ÁPB-ben megkötött kollektív szerződések...

- Az ÁPB-n kívüli (ágazati stb.) KSZ változatlanul lehetséges.
- Egy (al-, szak-)ágazat – egy KSZ.
- Főszabály: együttes jogosultság oldalanként.
- Kivétel: a döntési joggal rendelkezők együttes KSZ-kötése.
- Kivétel: a reprezentatívok együttes KSZ-kötése.
- Kivétel: a reprezentatívok kétharmada (pontszám szerint).
- **Kiterjesztés (a jövőben csak az ÁPBtv. feltételei szerint – nem érthető, de gyakorlatilag lényegtelen).**

A szakszervezetek munkahelyi szervei....(Mt. 18. és köv. §§)

- A hatályos szabályozás szinte teljes egészében megegyezik az Mt. hatályba lépése előttivel.
- A munkáltató által (törvényi kényszer alapján) finanszírozott szakszervezet jogai.
- De iure: rendkívül erős jogok.
- A szakszervezetek tevékenységének súlypontja a munkáltatói szint (valamint az állami politikai/jogalkotási szint).

Az ÜT jogköre a magyar munkajogban

1. Működésének indokolt és szükséges költségeit a munkáltató biztosítja megállapodás alapján – Mt. 63. § és Mt. 197. § b) pont
2. Mt. 3. § (1) bek. – együttműködési kötelezettség
3. Mt. 3. § (2)-(3) bek. – kölcsönös tájékoztatás
4. Mt. 4. § - rendeltetésszerű joggyakorlás
5. **Mt. 13. § - a munkajogviszonyra vonatkozó szabályt nem alkothat – mögötte a szakszervezet-ÜT probléma – az „összeláncolt” (különböző típusú) érdekképviseltek**
6. Mt. 15/B. § - konzultáció – ellentmondás: 15/B. § (2) bekezdés – egyéb kérdések megállapodásban

7. Mt. 22. § (2) bek.: „ha a munkáltatónál üzemi tanács nincs.....” – Mt. 65. § szerinti tájékoztatási kötelezettség a szakszervezettel szemben.
8. Mt. 85/B. (1) bek. – tájékoztatás és konzultáció
9. Mt. 94/B. (1) bek. – tájékoztatás és konzultáció
- 10. Mt. 65. § (1) bek. – együttdöntési jog (a hatályos szabályozás előzménye: EBH 2004/1148)**
- 11. Mt. 65. § (3) bek. – véleményezési jog (indifferens tárgykörök és jogkör)**
12. Mt. 65. § (4) bek. – tájékoztatáshoz való jog (nevesítetten) – ld. még Mt. 22. § (2) bek.
13. Az üzemi tanácsi álláspont közlése (Mt. 66. §)
14. Mt. 67. § - érvénytelenségi szankció a munkáltató döntésével szemben (bírói út)
15. Mt. 68. § (1) bek. – nyilvántartásokba betekintés
16. Általános tájékoztatáshoz való jog – Mt. 68. § (2) bek.

17. Titoktartási kötelezettség – Mt. 69. § és Mt. 22/A. § - a munkáltató által ilyen céllal átadott döntések
18. Sztrájksemlegesség – Mt. 70. §
19. Esélyegyenlőségi terv – Mt. 70/A. §
20. Propaganda joga – Mt. 62. § (1) bek. (de: titoktartás)
21. Gt. 38-39. §§
22. Mvt. 70/A- (logikailag hibás – 50 fő)
23. Met. 3. § (1) m) pont (munkaidő-kedvezmény és munkajogi védelem)
24. Szabálysértési jog, 218/1999. (XII. 28.) Korm. rendelet 95. §

A magyar sztrájkjogi szabályozás (Sztv.) és a (jog)gyakorlat kérdései

A „dolgozókat” illeti meg a sztrájk joga.

- Sztv. 1. § (1) bekezdés,
- csak több munkavállaló,
- nem szakszervezeti jog,
- probléma: a felelősség.

BH 2000/223.: a munkavállalók jogosultak kezdeményezni (az előzetes egyeztetést is) – a szakszervezet képviselheti őket.

BH 1996/563.: a közalkalmazott által **egyénileg** folytatott figyelmeztető sztrájk jogellenes.

A gazdasági és szociális érdekek kérdése.

- Sztv. 1. § (1) bekezdés,
- BH 2001/475.: a szakszervezeti tagdíjak levonása iránti sztrájk jogszerű,
- a politikai sztrájk kérdése,
- EBH 2005/1253.: az országosan előterjesztett sztrájk-követelés elegendő – teljesül az előzetes egyeztetési kötelezettség,
- EBH 2001/575.: a felek az egyeztetés során előterjesztett követelésüket utóbb megváltoztathatják – ez a sztrájk jogszerűségét nem érinti,
- újabban: jogszabály tartalma iránti sztrájk jogszerű(?) – kivételes eset.

Az önkéntesség és a kényszerítő eszközök tilalma.

- Sztv. 1. § (2) bekezdés,
- EBH 2000/361.: a sztrájkban részt nem vevő munkavállalók átirányíthatók, illetve rendkívüli munkavégzés is elrendelhető,
- a munkaerő-kölcsönzés tilos.

A szolidaritási sztrájk kérdése.

- Sztv. 1. § (4) bekezdés,
- szakszervezeti prerogátíva,
- értelemszerűen: előzetes egyeztetés nélkül (hiszen nincs a munkáltatóval/munkáltatókkal szembeni követelés),
- EBH 2005/1253.: A szolidaritási sztrájk nem saját sztrájkkövetelésre irányul, ezért a felek érdemben nem is tárgyalhatnak (egyeztetés mellőzhető).

Az előzetes egyeztetés és a lehűlési idő.

- Sztv. 2. § (1) bekezdés,
- EBH 2001/575.: az egyeztetéshez képest az álláspont változtatható,
- BH 1993/585.: a munkáltatónak felróható okból elmaradt egyeztetés eredménytelensége esetén a sztrájk jogszerűen megkezdhető.

A figyelmeztető sztrájk problémája.

- Sztv. 2. § (3) bekezdés,
- EBH 1999/153.: a munkavállalók által kezdeményezett sztrájk esetében is helye van.

A sztrájk jogellenességének esetei.

- Sztv. 3. § (1) bekezdés
- EBH 2007/1642.: a kollektív szerződésben még nem rendezett kérdés érdekében folytatható sztrájk (kollektív szerződés hatályban léte alatt is).
- EBH 2000/259.: a kollektív szerződés hatályban léte alatt a megállapodás megváltoztatása érdekében.
- BH 1991/255.: a sztrájk jogellenességét kizárólag(!) a 3. § alapján lehet megítélni. (Önmagában az, hogy a közsférában gátolja az elégséges szolgáltatás nyújtását, nem ok a jogellenesség megállapítására.) – de: kártérítést nem zárja ki.
- A sztrájk jogellenessége megállapításának idő előttiisége. (BH 2008/1906., változóban)
- BH 1993/585.: Ágazati ksz. hatályban léte alatt sztrájk a helyi kollektív szerződés érdekében – jogszerű.

Az elégséges szolgáltatás kérdése.

- Sztv. 4. § (2) bekezdés.
- EBH 2008/1814.: kollektív szerződés nem írhatja elő, hogy sztrájk csak az elégséges szolgáltatásban (mértékében) való megállapodást követően tartható.
- BH 1991/255.: csak a 3. § alapján ítélt meg a jogszerűség.

A munkavállalók helyzete és a munkajogviszonyok sorsa.

- Sztv. 6. §
- munkadíj nem jár (eltérő megállapodás hiányában) a sztrájkban résztvevőknek,
- állásidő a sztrájkban részt NEM vevőknek,
- 2/1999. Munkaügyi jogegységi határozat: a kiesett időre a szakszervezeti tisztségviselőnek sem jár díjazás.
- BH 2002/456.: A szakszervezeti tisztségviselő munkaidő-kezdvezményének idejére sem jár díjazás a sztrájk alatt, minthogy ilyen tevékenység hiányában sem járna neki.
- BH 2002/112.: A munkavégzési kötelezettség nem áll fenn.
- EBH 2001/566.: az elégséges szolgáltatás biztosítása érdekében végzett munka során elkövetett kötelességzegés.